

Lhotáková, Veronika, *Obraz Ivana IV. Hrozného ve stalinském Rusku*
Bakalářská práce, FFUK, Ústav světových dějin, 2011 s.51

Životu a vládě prvního ruského cara Ivana IV. Hrozného věnovali historici v poslední době řadu monografií, z nichž některé byly přeloženy také do českého jazyka. Veronika Lhotáková se ve svém bakalářském úkolu rozhodla zabývat touto významnou osobností ze zcela jiného úhlu pohledu a zvolila si složitější, ale také mnohem aktuálnější téma, a to interpretaci panování Ivana Hrozného v tak historicky vypjaté době, jakou bylo období stalinského teroru v Sovětském svazu. Vzhledem k rozsahu tématu se však zatím zaměřila pouze na Ejzenštejnův film *Ivan Hrozný*, jehož obsah, způsob ztvárnění historické látky i okolnosti vzniku nabízejí mnoho námětů ke zpracování.

Předložená práce má po všech stránkách velmi solidní úroveň a lze jí vytknout jen málo. Je dobře obsahově strukturovaná i kvalitně odborně zpracovaná. V úvodu autorka zdařile představuje specifickou pramennou základnu, kterou není snadné oddělit od vlastní odborné literatury, neboť se jedná především o dobovou literaturu memoárového a biografického, případně autobiografického charakteru a kulturně historické statě. Chvályhodné je, že se během heuristické přípravy nespokojila pouze s vyhledáním všeobecně známých titulů, dotýkajících se přímo tématu práce, ale objevila řadu dalších zajímavých příspěvků, na jejichž základě mohla zvolené téma zpracovat z různých aspektů. Doporučila bych pouze, aby se ve své další práci pokusila pramennou základnu nejen představit, jak to udělala v tomto případě, ale stěžejní práce také zhodnotit z hlediska nabízených informací a jejich věrohodnosti. Hodnotící pohled naopak nechybí v samostatné, byť nedlouhé kapitole *Ivan Hrozný z pohledu starší ruské a sovětské historiografie*, ve které Lhotáková nabídla přehled stěžejních monografií nebo syntéz ruských dějin, věnovaných osobě cara Ivana Hrozného, zdařile charakterizovala jejich koncepci Ivanovy vlády, a výstižně tak nastínila stav poznání v době vzniku Ejzenštejnova filmu. Výběr badatelů je skutečně reprezentativní až na jedinou výjimku, postrádám zde zmínku o jednom z velikánů ruské historiografie 19.století S.M. Solovjevovi. Malou připomínku mám také k názvu Karamzinova díla. Původně nebylo pojmenováno *Obrazy z dějin Říše ruské*, což je název českého překladu, ale *Istorija Gosudarstva rossijskogo*. Ključevského obsáhlou syntézu ruských dějin bych neoznačovala jako studii.

Druhá kapitola *Ejzenštejnovu zobrazení Ivana Hrozného* je věnována vzniku samotného filmu. Autorka se v ní vylíčila složité podmínky, v nichž byli nuceni tvořit sověští umělci za Stalinovy éry. V další kapitole *Děj filmu* stručně nastínila, co se ve filmu odehrává, a konfrontovala realizovanou podobu díla jednak se scénářem, jednak s poznatky tehdejší i současné historiografie (kapitola *Historická stránka filmu*). Na tomto základě se snažila najít odpověď na otázky, jak odpovídá Ejzenštejnův obraz Ivana Hrozného historické realitě, nakolik byl ovlivněn státní ideologií a stalinskou propagandou, případně jak byla interpretace či dezinterpretace historické skutečnosti politicky zneužívána, což se jí dle mého názoru velmi dobře podařilo.

Z hlediska historické věrohodnosti nemohu souhlasit s tvrzením, že Ivan Hrozný nikdy nedosáhl břehů Baltského moře. (s.40) Je sice pravda, že jeho vojska nikdy nedospěla ke břehům Řížského zálivu a nikdy neovládla baltské přístavy Rigu a Revall, ale na samém počátku livonské kampaně se zmocnila Narvy, v důsledku čehož získali Rusové přístup k Finskému zálivu.

Práce je nejen dobře zpracovaná po obsahové stránce, ale také zajímavě napsaná, a to čtivým a srozumitelným jazykem. Autorka věnovala velkou pozornost stylistické a gramatické stránce textu a v závěrečné fázi provedla mnoho úprav, v jejichž rámci pečlivě odstranila počáteční neobratná vyjádření. Po formální stránce jí lze vytknout pouze občasné opakování stejných slov a nepřesné uvádění údělných knížectví (s.43): Dimitrov je správně Dmitrov; akuzativ od toponyma Starica je správně Staricu, přestože v českých pracích se sekáváme s tvarem Starici, který uvádí i autorka.

Práce Veroniky Lhotákové představuje velmi zdařilý příspěvek k dějinám „druhého“ života jedné z nejvýraznějších postav starších ruských dějin. Vzhledem k uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat známkou výborně.

Praha, 30. srpna 2011

doc. PhDr. Dana Picková, CSc.